

Muistio

Pvm/Datum/Date Dnro/Dnr/DNo
1.2.2022 6789/12.01.02/2021

Muistio 1.2.2022

Pyöreän pöydän keskustelu eläinten kohtelusta ja käsittelystä

Järjestäjät: eläinsuojeluasiainmies ja Eläinten hyvinvointikeskus

Aika: Maanantai 13.12. klo 12.30–15.00

Paikka: Teams-kokous

Osallistujat

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta, puheenjohtaja Laura Hänninen, varapuheenjohtaja Joonas Gustafsson

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta, puheenjohtaja Olli Ruoho, varapuheenjohtaja Juha Nousiainen

Maa- ja metsätalousministeriö, erityisasiantuntija Tiina Pullola

Ruokavirasto, ylitarkastaja Taina Mikkonen

Animalia ry, eläinsuojeluasiainmies Laura Uotila

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, asiantuntijaeläinlääkäri Leena Suojala

SEY Suomen eläinsuojelu ry, viestinnän asiantuntija Annukka Seppävuori

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

Suomen eläinten kouluttajat ry, puheenjohtaja Sofia Haapanen

Suomen Hippos ry, asiantuntija eläinlääkäri Martti Tala

Suomen Kennelliitto ry, hallituksen varapuheenjohtaja Kirsi Sainio

Suomen Kissaliitto ry, hallituksen jäsen Sanna-Leena Santapakka

Suomen Ratsastajainliitto ry, toiminnanjohtaja Jukka Koivisto

Ympäristöterveyspäällikkö Maria Wahlfors, Ympäristöterveys Pirteva

Dosentti Marianna Norring, eläinten hyvinvoinnin tutkimuskeskus, Helsingin yliopisto

Kouluttaja Suvi Niskanen, Hyria

Erytisasiantuntija Milla Alanco-Ollqvist, ProAgria

Alustajat

Eläinlääkäri Tuulia Appleby, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä

Eläinlääkäri ja eläinten kouluttaja Iris Kaimio, Emovet Oy

Eläinhoidon kouluttaja ja ammatillinen erityisopettaja Päivi Ylikorpi, Taitotalo

Eläinsuojeluasiamies ja Eläinten hyvinvointikeskus

Eläinsuojeluasiamies Saara Kupsala

Korkeakouluharjoittelija Fanny Keränen

Johtava asiantuntija Satu Raussi, Eläinten hyvinvointikeskus

Erytisasiantuntija Tiina Kauppinen, Eläinten hyvinvointikeskus

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

Avaus

Avauksessaan eläinsuojeluasiainmies Saara Kupsala esitteli keskustelun tarkoituksen ja tavoitteet ja piti lyhyen johdatuksen päivän teemaan. Pyöreän pöydän keskustelun tarkoituksena on tuoda yhteen eri alojen asiantuntijoita keskustelemaan kohtelun ja käsittelyn merkityksestä seura-harrastus- ja tuotantoeläinten hyvinvoinnille. Keskustelun tavoitteena on syventää ymmärrystä aiheesta, tuoda eri näkökulmia esille, vaihtaa mielipiteitä ja hyviä käytäntöjä, keskustella ongelmista ja pohtia niihin ratkaisuja.

Yhteiskunnallinen keskustelu eläinten kohtelusta ja käsittelystä on vilkastunut. Lisäksi eläinten kohtelua koskeva sääntely on muuttumassa, kun eläinsuojelulaki on korvautumassa uudella eläinten hyvinvointilalla, joka lähetettiin marraskuussa lausuntokierrokselle. Hyvinvointi on eläimen kokemus sen omasta psyykkisestä ja fyysisestä olotilasta, johon kohtelu ja käsittely olennaisesti vaikuttavat. Eläinten hyvä kohtelu edistää ihmisen ja eläimen välistä positiivista suhdetta, joka on keskeinen eläimen kokonaishyvinvoinnille.

Sekä nykyisen eläinsuojelulain että uuden eläinten hyvinvointilakiesityksen tarkoitukseen sisältyy eläinten hyvän kohtelun edistäminen tai lisääminen. Eläinten hyvinvointilakiluonnoksen tarkoituksessa on mukana lisäksi eläinten kunnioituksen lisääminen. Nykyisen eläinsuojelulainsäädännön kohtelua koskevia säännöksiä voi pitää suppeina. Eläinten hyvinvointilakiesityksessä eläinten kohtelua koskevat säädökset on koottu yhteen lukuun, jonka pykälissä säädetään kohtelun yleisistä vaatimuksista, kielletystä kohtelusta, eläimille tehtävistä toimenpiteistä, välineistä, laitteista ja aineista sekä kielletyistä välineistä ja laitteista. Lakiluonnoksen kohtelua koskevissa yleisissä vaatimuksissa on mukana uusi velvoite siitä, että eläin on totutettava käsittelyyn ja pito-olosuhteisiin.

Avauksen jälkeen käytiin esittäytymiskierros, minkä jälkeen päivän teemaan johdattelivat kolme alustusta.

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

Alustukset

Ensimmäisessä alustuksessa eläinlääkäri **Tuulia Appleby** kertoi oppimisteoriasta sekä hevosten ja koirien käsittelystä. Applebyn mukaan eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen edellyttää sitä, että ihmisillä on tietoa sekä lajin etologiasta että oppimisen lainalaisuuksista. Oppimisen lainalaisuudet pätevät kaikkiin eläimiin, mutta nämä lainalaisuudet täytyy soveltaa jokaiselle lajille ja yksilölle sopivaksi. Oppiminen tarkoittaa sitä, että eläin suorittaa uuden käytöksen, jota se ei ole osannut aiemmin, tai muuttaa nykyistä käytöstään. Eläimen näkökulmasta oppiminen merkitsee, että eläin tavoittelee jotain itselleen miellyttävää tai eläin haluaa välttää jotakin, minkä se kokee epämiellyttäväksi. Appleby muistutti, että eläimet oppivat aina, eivät vain silloin, kun jotain harjoitellaan tai tietoisesti opetetaan. Pieni osa oppimista on järjestelmällistä ja tietoista opettamista. Oppimispsykologian mukaan on monta vaihtoehtoa opettaa eläimelle jokin asia. Tämän lisäksi tulee eettinen suodatus siitä, mitkä kouluttamisvaihtoehdoista hyväksytään.

Appleby esitteli oppimiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä. *Habituaatio* eli totuttaminen tarkoittaa, että eläin tottuu ärsykkeeseen. Eläin esimerkiksi oppii olemaan kiinnittämättä huomiota arkisiin asioihin ja kokee ne normaaliksi. Habituaatio on erityisen tärkeä prosessi nuorille eläimille. Jos totuttaminen menee pieleen, riskinä on *herkistyminen*, jolloin eläin ei enää totu ärsykkeeseen vaan reagoi siihen entistä herkemmin. *Klassinen ehdollistuminen* tarkoittaa oppimismuotoa, jossa neutraali ärsyke muuttuu oppimisen johdosta reaktion laukaisevaksi ärsykkeeksi. Esimerkiksi eläin oppii yhdistämään naksuttimen ääneen palkinnon. *Tunne-ehdollistumisessa* eläin yhdistää johonkin tilanteeseen tietyn hallitsevan tunnetilan. Onkin tärkeää, että eläin on sopivassa tunnetilassa koulutus-, käsittely- tai hoitotilanteessa. Esimerkiksi jos eläin on ollut peloissaan, kun sen kynsiä on leikattu, eläin voi yhdistää pelon tunteen kynsisaksiin.

Kouluttamisessa pyritään siihen, että tietty käytös lisääntyy ja toisaalta tietty käytös vähenee. *Positiivinen vahvistaminen* tarkoittaa, että toivottua käytöstä vahvistetaan antamalla eläimelle jotain miellyttävää, mikä on aivojen kannalta miellyttävien tapa oppia. Tiettyä käytöstä voi lisätä myös *negatiivisen vahvistamisen* kautta, jolloin jokin hiukan epämiellyttävä asia (esimerkiksi pohkeen aiheuttama paine) poistetaan, kun eläin toteuttaa toivotun käytöksen. Rangaistusta

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

voidaan käyttää silloin, kun halutaan, että jokin käytös vähenee. *Positiivinen rankaiseminen* tarkoittaa, että lisätään eläimelle jotain epämiellyttävää, silloin kun epätoivottu käytös ilmenee. *Negatiivinen rankaiseminen* tarkoittaa, että eläimeltä otetaan pois jotain, mitä se haluaa (esimerkiksi koiralle ei anneta huomiota).

Appleby käsitteli myös pelkoreaktion merkitystä eläinten oppimisessa ja käsittelyssä. Ihmisillä tulisi olla tietoa siitä, miten eläin reagoi, jos sitä pelottaa. Eläin voi reagoida pelkoon eri tavoin, mitä havainnollistetaan ns. *4F:n* kautta (flight, fight, freeze, flirt). Suurin osa eläimistä pyrkii pakenemaan (flight) ensin, jos se on mahdollista. Jos eläin ei pääse pakoon, eläimen täytyy puolustautua (fight). On myös eläimiä, jotka jähmettyvät (freeze) pelätessään, esimerkiksi kissa jähmettyy eläinlääkärin pöydällä. Ihmiset eivät aina tunnista näitä tilanteita, vaan ovat tyytyväisiä käsittelyn helppoudesta. Eläimille on myös kehittynyt tynnyttämisen (flirt) eleitä. Esimerkiksi koirat käyttävät rauhoittavia signaaleja välttääkseen konfliktin. Jo aikaiset pelon merkit ja eleet tulisi tunnistaa, ja tulisi myös tunnistaa, haluaisiko eläin paeta, muttei pysty siihen. *"Flooding"* tarkoittaa sitä, että eläin pakotetaan olemaan pelottavassa tilanteessa, kunnes se ei reagoi siihen enää. Taustalla on uskomus, että eläin tottuu tilanteeseen. Floodingia käytetään vielä paljon, vaikka tilanne voi olla eläimelle erittäin pelottava. *Järjestelmällisessä siedättämisessä* muutetaan ärsykkeen merkitys eläimelle neutraaliksi. Jos eläin on oppinut jo pelkäämään jotain asiaa, sitä ei enää totuteta siihen, vaan opetetaan sietämään asiaa. *Järjestelmällisessä vastaehdollistamisessa* muutetaan puolestaan ärsykkeen merkitys palkitsemisen kautta miellyttäväksi.

Appleby käsitteli oppimisteorian esittelyn jälkeen hevosten ja koirien kohtelua ja käsittelyä. Hevonen on sosiaalinen, laiduntava saaliseläin, ja kaikki nämä osa-alueet vaikuttavat sen käyttäytymistarpeisiin. Hevosilla on usein rajalliset mahdollisuudet toteuttaa lajityypillisiä käyttäytymistarpeitaan, mikä vaikuttaa hevosen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Hevoset eivät usein pääse laiduntamaan, liikkumaan ja sosiaaliseen kontaktiin niin paljon kuin kuuluu niiden luontaiseen käyttäytymiseen. Hevosten koulutuksessa suurin osa perustuu negatiiviseen vahvistamiseen tai jopa positiiviseen rangaistukseen. Viime vuosina on kuitenkin alkanut tapahtua paljon muutosta parempaan suuntaan.

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

Koiralla on pitkä domestikaatiohistoria, minkä seurauksena se on sopeutunut elämään hyvin ihmisen kanssa. Tästä huolimatta koirilla esiintyy terveys- ja käytösongelmia, joista suurin osa liittyy jonkinasteiseen pelkoon. Ongelmat voivat liittyä siihen, että koira on geneettisesti altistunut ongelmille tai omistajalta puuttuu perustietoa koiran eleistä tai tarpeista ja oppimisen lainalaisuuksista eikä sopivaa koulutusmenetelmää osata valita. Jos ei tunnusteta koirien pieniä eleitä, koira etenee ”aggression portaita”: koira ilmaisee pelkoa aluksi pienillä eleillä ja voi lopulta murista tai jopa purra. Koirakentällä positiivinen vahvistaminen ja miellyttävät koulutustilanteet ovat edenneet pidemmälle kuin muilla eläinlajeilla. Suurin osa koiran kohteluun liittyvistä ongelmista ovat pelkoon liittyviä haasteita. Siksi sosiaalistaminen on keskeisessä roolissa koirien kohtelussa.

Toisessa alustuksessa eläinlääkäri ja eläinten kouluttaja **Iris Kaimio** alusti nautojen käsittelystä ja kohtelusta. Nauta on nopea oppija ja oppii jopa koiraa nopeammin. Nauta myös muistaa oppimansa asiat pitkään, usein monia vuosia. Naudan kohdalla keskeisiä huomioitavia asioita on, että nauta on isokokoinen saalis ja laumaeläin. Nautojen kohteluun vaikuttaa myös se, että nautoja on usein tilalla paljon, minkä seurauksena aikaa koulutukseen on vähän. Lisäksi on huomioitava, että lypsy- ja emolehmillä on melko pitkä elinkaari ja niitä käsitellään enemmän kuin lihanautoja, joiden elinkaari on lyhyempi.

Eri nautaryhmien kohdalla ilmenee erilaisia ongelmia naudankäytännössä. Lypsylehmät voivat potkia tai käyttäytyä levottomasti lypsy- tai käsittelytilanteissa, kuten lääkitsemisen, sorkkahoidon tai siemennyksen yhteydessä, mistä voi seurata vaaratilanteita. Vasikalla käytösongelmat liittyvät imemiskäytännön kohdistumiseen toisiin vasikoihin tai rakenteisiin. Lihanautojen ongelmat liittyvät käsittelyn aikaiseen potkimiseen ja levottomuuteen sekä toisiin nautoihin kohdistuvaan aggressioon. Kaikkien nautojen kohdalla siirtotilanteet voivat aiheuttaa vaaratilanteita sekä eläimille että ihmisille. Näiden ongelmien seurauksena riski työtapaaturmiin kasvaa. Karjanhoitotöissä tapahtuu 42 % maatalousyrittäjien työtapaaturmista. Lisäksi eläimiä joudutaan myös poistamaan käytösongelmien vuoksi, mistä seuraa myös taloudellista tappiota.

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

Nautojen oppimiskykyä voidaan hyödyntää monin tavoin ongelmien ehkäisemiseksi. Ensinnäkin kaikille nautoille tulisi opettaa käsittelytilanteeseen liittyvä perustaito – seistä paikallaan toimenpiteen ajan – minkä opettaminen helpottaa monia asioita. Myös asteittainen totuttaminen lypsyy ja hoitotoimenpiteisiin on tärkeää, mikä ei vie paljon aikaa verrattuna siihen, että asioita joudutaan korjailemaan jälkikäteen. Nautoille voidaan opettaa erilaisia (automatisoituja) kutsuja lypsylle, sisään ja hoitokarsinaan. Nautoille on tärkeää opettaa myös liikkuminen haluttuun suuntaan tietyllä nopeudella. Kaikilla hoitajilla tulisi olla yhdenmukaiset toimintatavat, mikä lisää ennakoitavuutta eläimen näkökulmasta ja edistää sen hyvinvointia. Myös lypsyrobotit ja ruokinta-automaatit voitaisiin ohjelmoida kouluttamaan nautoja.

Kaimio esitteli myös erilaisia käytännön sovelluksia nautojen kouluttamiseen. Apukättä käyttämällä totutetaan nauta käsittelyyn ja voidaan edetä vaiheittain sekä turvallisesti. Nautaa voidaan kuljettaa kosketuskohteen avulla, minkä nauta oppii helposti. Vasikoille voitaisiin käyttää virikkeistämishjelmia, joiden avulla voidaan vähentää vasikoiden stressiä ja käytöshäiriöitä ja tuetaan vasikoiden sopeutumista erilaisiin olosuhteisiin. On myös tärkeää suunnitella siirtoreitit nautoille mahdollisimman helpoiksi nautojen aistit huomioiden. Lisäksi eläimiä hoitaville tulisi opettaa negatiivisen ja positiivisen vahvisteen käyttö. Kun he saavat perustaidot haltuun, he voivat hyödyntää niitä eläinten kanssa toimiessaan.

Kolmannessa alustuksessa eläinhoidon kouluttaja ja ammatillinen erityisopettaja **Päivi Ylikorpi** alusti kissojen käsittelystä ja kohtelusta. Elinolosuhteilla on keskeinen vaikutus kissan hyvinvointiin ja käyttäytymiseen. Monet kissat viettävät vain hyvin pienen osan ajastaan suorassa vuorovaikutuksessa omistajan kanssa. Kissojen käyttäytymisen ongelmassa ympäristö on keskeisessä roolissa, ja suurin osa näistä ongelmista liittyy puutteisiin pito-olosuhteissa. Siksi kissan käyttäytymistä ei voida muuttaa vain kouluttamisen keinoin käymättä läpi sen hyvinvointia kokonaisuudessaan.

Ihmiset eivät keskimäärin tunne kovinkaan hyvin kissan käyttäytymistä ja viestintää. Monesti kissoja verrataan koiraan ja tehdään virhetulkintoja kissan käyttäytymisestä. Esimerkiksi kissaa voidaan pitää tyytyväisenä, vaikka se on stressaantunut tai turhautunut. Kissan passivoituminen

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

on tyypillistä, jos se ei pääse toteuttamaan käytöstarpeitaan, mutta ihmiset saattavat kuitenkin pitää kissaa vain laiskana. Kissaa voidaan myös rangaista normaalista käyttäytymisestä, kuten kynsimisestä tai merkkailusta. Sisäkissojen pito lisääntyy, mikä on hyvä asia kissan turvallisuuden näkökulmasta, mutta on tärkeää miettiä, miten järjestetään kissalle mahdollisuudet käyttäytymistarpeiden toteuttamiseen. Lisäksi jännitteet kissojen välillä on alitunnistettu haaste.

Ihminen voi vaikuttaa kissan käyttäytymiseen paljon sen elinolosuhteiden kautta. Esimerkiksi virikkeellinen ruokinta voi vaikuttaa virtsamerkkailuun. Kiipeilymahdollisuuksien tai käymälöiden lisääminen parantavat myös kissojen elinympäristöä. Kissan käyttäytymiseen voidaan vaikuttaa myös kouluttamisen keinoin, ja kissa oppii kuten muutkin lajit. Kouluttamisessa keskeinen tavoite on auttaa kissaa sopeutumaan haasteisiin, joita ne kohtaavat elässään ihmisen kanssa.

Esimerkiksi kun kissa pennusta asti totutetaan valjaissa ulkoiluun ja kuljetuslaatikkoon, vaikuttaa se myönteisesti kissan koko loppuelämään. Kissan kouluttamista voidaan käyttää myös kissan ohjailuun ja huomion kiinnittämiseen haluttuun kohteeseen. Kouluttamista voi hyödyntää eri tavoin myös virikkeellistämässä. Kissan käyttäytymistä vahvistavat tekijät tulee kartoittaa yksilöllisesti, ja eri vahvisteet voivat toimia palkintoina eri tilanteissa. Häiritsevän käytöksen taustalla voi olla jokin ylläpitävä tekijä, joka tulisi tunnistaa.

Koulutettaessa on huomioitava, että kissa on kotipaikkauskollinen. Se suhtautuu muutoksiin ja vieraisiin asioihin epäilevästi. Kissa usein pakenee havaitessaan jotain uutta riippuen pentuajan totuttamisesta. Kissalle olisi tärkeää opettaa, että kaikkia epäilyttävältä vaikuttavia asioita ei tarvitse pelätä. Kissan turvallisuudentunne on ensiarvoisen tärkeää, ja pelko voi olla oppimista häiritsevä tekijä. Turvallisuudentunnetta tulee vahvistaa, jotta kouluttaminen tai turvallinen käsittely on mahdollista. On myös huomattava, että kissa ei ole laumaeläin, vaikka voikin tulla juttuun lajitoverin kanssa.

Kotioloissa kissaa käsitellään aika vähän, eikä kissaa huomata totuttaa samaan tapaan kuin koiria. Eläinlääkärikäynnit ovat usein ainoita tilanteita, kun kissaa pidetään kiinni, jolloin kissa herkistyy kiinnipitämiselle ja yhdistää sen pelkoon. Kissat eivät siedä ihmisen aiheuttamaa epä mukavuutta kovin hyvin suhteen kärsimättä. Kissat tarvitsisivat paljon miellyttäviä käsittelykokemuksia

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

kompensoimaan epämukavia. Kissojen käsittelyä voidaan tehdä kissalle merkittävästi helpommaksi kouluttamisen keinoin. Käsittelytilanteissa kissan viestinnän ja pelonmerkkien tuntemus auttaisi tekemään tilanteesta helpomman kissoille. Pakkokeinoja tulisi välttää, ja olisi tärkeää minimoida kissaa stressaavat ja pelottavat tekijät käsittelytilanteessa ja ympäristössä.

Iso ongelma kissojen pidossa on, että kissanpentujen sosiaalistamisesta ei huolehdita riittävällä tasolla. Tämän seurauksena esimerkiksi vieraan ihmisen käsiteltäväksi joutuminen tai perherakenteen muutos aiheuttaa stressiä ja muita haasteita kissalle. Kissoilla vahva sosiaalistuminen vaatii 2–8 viikon iässä säännöllisiä positiivisia kokemuksia useiden eri ihmisten kanssa. Kasvattajan tulisi aktiivisesti sosiaalistaa ja totuttaa kissanpentua erilaisiin asioihin, mitä tulisi jatkaa uudessa kodissa, ja ensimmäiset kuukaudet ovat siihen hedelmällistä aikaa.

Kissojen hyvän kohtelun ja käsittelyn edistämiseksi on tärkeää jakaa tietoa kissanomistajille ja kissan hankintaa harkitseville kissojen käyttäytymisestä ja käyttäytymistarpeista, sosiaalistamisen merkityksestä ja toteuttamisesta, viestinnästä sekä kissan käyttäytymiseen vaikuttamisen mahdollisuuksista. Lisäksi on tärkeää lisätä eläinalan ammattilaisten, kuten eläinlääkäreiden ja eläintenhoitajien osaamista kissojen käsittelystä ja kouluttamisesta. Kissat on tärkeää huomioida koulutuksessa yhtä syvästi kuin koirat. Tiedon lisäksi tarvitaan viitseliäisyyttä, ja kissanomistajien täytyisikin olla motivoituneita virikkeistämään kissan elämää.

Keskustelu

Keskustelua ohjasi kaksi teemaa, jotka oli lähetetty etukäteen osallistujille pohdittavaksi: 1) Millaisia hyviä käytäntöjä ja kehittämisen tarpeita ilmenee eläinten kohtelun ja käsittelyn eri osa-alueilla? 2) Millaisin keinoin eläinten hyvää kohtelua ja käsittelyä olisi tärkeää edistää? Mikä on esimerkiksi tutkimuksen, tiedon ja hyvien käytäntöjen jakamisen, asenteisiin vaikuttamisen, järjestöjen omavalvonnan sekä lainsäädännön kehittämisen ja valvonnan rooli eläinten hyvän kohtelun edistämiseksi? Keskustelussa käytiin kierros, jossa jokainen osallistuja kertoi näkemyksensä näihin teemoihin.

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

Tiedonlevitys

Keskustelussa nousi esiin, että keskeisin keino edistää eläinten hyvää kohtelua ja käsittelyä on tiedonlevitys muun muassa valistuksen, koulutuksen ja neuvonnan avulla. Tutkittu tieto eläinten oppimisesta ja tunteista on lisääntynyt valtavasti, ja keskeisenä kysymyksenä onkin, miten tämä tieto saadaan jalkautumaan nykyistä nopeammin eläintenomistajien ja eläinten parissa toimivien arkeen ja toimintaan. Tietoa tulisi saattaa entistä paremmin tavallisten kansalaisten ulottuville sekä niiden tietoon, jotka toimivat eläinten kanssa ammatikseen, kuten eläintenhoitajat, maatalousyrittäjät, eläinlääkärit, lomittajat ja keritsijät.

Eläinten koulutus on muuttunut valtavasti viimeisen 10 vuoden aikana. Samalla kun hyvinvointitutkimus on lisääntynyt, myös koulutusmenetelmät ovat muuttuneet huomattavasti viime vuosina. Alan asiantuntijoiden määrä on lisääntynyt yleistyneen eläintenkouluttajien koulutuksen kautta. Monet eläintenomistajista ovat valveutuneita ja heillä on tietoa eläinten käyttäytymisestä, viestinnästä ja hyvinvoinnin mukaisista koulutusmenetelmistä. Osa hankkii aktiivisesti ajantasaista tietoa ja käy kursseilla. Toisaalta on paljon myös niitä, joilta puuttuu ajantasaista tietoa eläinten käyttäytymisestä ja kouluttamisesta eivätkä he löydä luotettavan, tutkimukseen pohjautuvan tiedon äärelle. Osa eläintenomistajista on vieraantunut eläinten lajityypillisistä tarpeista, ja eläimiä voidaan pyrkiä sovittamaan omistajan lähtökohtiin sopivaksi.

Keskustelussa tuli esiin, että eläinten kohteluun, käsittelyyn, oppimiseen ja koulutukseen liittyvää koulutusta tulisi olla helposti ja ilmaiseksi saatavilla ns. tavallisille eläintenomistajille, jotta tieto valuu kaikille eläinten parissa toimiville, ei vain niille, jotka seuraavat aktiivisesti aihetta. Lisäksi on tärkeää herättää ihmisten kiinnostus tutkittuun tietoon, omaksumaan uutta tietoa sekä huolehtimaan tietojensa säännöllisestä päivittämisestä, sillä uutta tietoa tulee jatkuvasti.

Esimerkiksi lyhyet verkkokurssit ja opetusvideot ovat hyviä keinoja lisätä koulutusta. Neuvonnan ja koulutuksen olisi tärkeää kohdistua jo ennaltaehkäisevästi varhaisessa vaiheessa, kuten pitopaikkaa suunniteltaessa tai eläintä hankittaessa, jotta tieto ei saavuta eläimenomistajaa liian myöhään.

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

Seura- ja harrastuseläinjärjestöillä on tärkeä rooli tiedon jalkauttamisessa muun muassa kasvattajille ja eläintenomistajille suunnatun koulutuksen ja tiedotuksen kautta. Kasvattajat ovat merkittävässä roolissa jakaessaan tietoa uusille eläintenomistajille, ja onkin tärkeää, että kasvattajilla on ajantasaiseen tutkimukseen pohjautuvat tiedot eläinten kohtelusta, käsittelystä ja koulutuksesta. Toisaalta niitä eläintenomistajia, jotka eivät ole järjestöjen toiminnan piirissä, on hankala tavoittaa. Esimerkiksi suurin osa kissoista ei ole rekisteröity, ja rekisteröimättömien maatiaiskissojen omistajia ei ole helppo tavoittaa lajiliiton kautta. Näiden omistajien tavoittamisessa voisi auttaa entistä tiiviimpi yhteistyö eri toimijoiden, kuten eläinsuojelutahojen ja lajijärjestöjen kanssa.

Suomessa on koulutettu eläintenkouluttajia osana eläinhoidon ammattitutkintoa nyt yli kymmenen vuotta. Yleistynyttä eläintenkouluttajien koulutusta pidettiin erittäin hyvänä kehityksenä. Tietoa ja asiantuntijoita alkaa olla paljon. Myös erikoisammattitutkintoon on ollut mahdollista kouluttautua vuodesta 2019 alkaen. Lisäksi eläintenkouluttajissa on enenevästi niitä, joilla on koiran ja kissan lisäksi osaamista esimerkiksi jyrstöiden, nautojen, lampaiden, vuohien ja sikojen kouluttamisesta. Olisikin tärkeää, että koulutettuja eläintenkouluttajia hyödynnettäisiin asiantuntijoina entistä enemmän eri sidosryhmien ja nk. tavallisten eläintenomistajien toimesta. Eläintenkouluttajilla on tietoa eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ja lajinmukaisista tarpeista, jotka on tärkeää tuntea, kun eläimiä koulutetaan ja kun esimerkiksi käyttäytymisongelmia ilmenee. Eläintenkouluttajia olisi tärkeää hyödyntää entistä enemmän tilanteissa, joissa ilmenee käytösongelmia tai muita haasteita. Pentukurssilla eläintenkouluttajat opettavat paitsi koulutuksen perusasiat, myös eläimen lajityypilliset tarpeet ja käyttäytymisen, mikä on tärkeää tietoa ensimmäisen koiran omistajalle tai sellaiselle, jolla ei ole ollut pitkään aikaa koira.

Myös laajemmin eläinten kanssa toimivien koulutuksessa on tapahtunut muutosta parempaan suuntaan. Eläinlääkäreiden peruskoulutukseen lisätään opetusta stressivapaista eläinten käsittelytavoista vuodesta 2022 alkaen. Eläinhoidon ammattitutkinnossa sekä maatalousalan perustutkinnossa eläintenhoitajan opinnoissa hyvinvointi on sisäänrakennettu tutkinnon perusteisiin. Hyvinvointi otetaan huomioon opetuksessa ja käytännön harjoittelussa, ja sitä

Muistio

Pvm/Datum/Date

1.2.2022

Dnro/Dnr/DNo

6789/12.01.02/2021

mietitään esimerkiksi siinä, miten paljon käsitellään eläimiä ja miten käsittelyyn liittyvää stressiä voidaan vähentää. Eläintenhoitajien koulutukseen sisältyvät työpaikoilla tehtävät työssäoppimisjaksot ja näyttötilanteet ovat hyvä tilaisuus tuoda uutta tietoa työelämän puolelle.

Vaikka tutkimustieto on lisääntynyt, joidenkin tuotantoeläinlajien, kuten sikojen oppimisesta tarvitaan lisää tutkimusta, ja lisäksi tutkimustieto on tärkeää koekäyttöä tuotanto-oloissa. On myös tärkeää huomioida, että kun tilakoko kasvaa ja käytetään ulkopuolista työvoimaa, haasteena on opettaa vaihtuvat työntekijät käsittelemään eläimiä hyvin ja sujuvasti. Yksi keino levittää hyviä käytäntöjä voisi olla mentoritoiminta, jolloin hyvin taitavat eläintenkasittelijät voisivat toimia mentorina muille työntekijöille.

Rakennussuunnittelu, hyvinvointi osana arvonluontia ja lainsäädännön kehitys

Keskustelussa tuotiin esiin myös muiden kuin tiedonjakamiseen liittyvien toimien merkitystä eläinten hyvän kohtelun ja käsittelyn edistämiseksi. Tuotantoeläinten kohdalla *rakennussuunnittelussa* pitäisi huomioida käyttäytymisen peruseriaatteet, esimerkiksi kulkureittien tulisi olla mahdollisimman esteettömiä sujuvan siirtämisen mahdollistamiseksi. Suunnittelussa tulisi huomioida myös asianmukaisten käsittelytilojen, kuten sorkkahoitoparsien, järjestäminen rakennuksiin.

Keskeinen kysymys tuotantoeläinten kohdalla on myös se, että miten eläinten hyvinvointiin panostaminen näkyy alkutuottajan taloudessa. *Hyvinvointimittareita tai -pisteystystä* on tarpeen kehittää, jotta tuottaja voisi merkinnän tai sertifikaatin avulla osoittaa panostukset eläinten hyvinvointiin ja jota kuluttaja voisi tukea kukkarollaan. Eläinten hyvinvointia edistäviä toimia voidaan tukea myös hyvinvointikorvauksin. Lisäksi tärkeä rooli on myös nykyisillä terveydenhuoltojärjestelmillä eläinten hyvän kohtelun ja käsittelyn edistämiseksi, ja näitä järjestelmiä on tärkeää edelleen vahvistaa.

Lainsäädäntö paitsi asettaa minimivaatimukset eläinten pidolle ja kohtelulle, se myös muokkaa yhteiskunnan asenteita eläimiä kohtaan. Eläinten hyvinvointilakiluonnokseen sisältyy vaatimus siitä, että eläintenpitäjällä tai muulla hoitajalla tulee olla riittävä osaaminen eläimen hoitamiseksi.

Muistio

Pvm/Datum/Date Dnro/Dnr/DNo
1.2.2022 6789/12.01.02/2021

Tähän sisältyy myös kohteluun ja käsittelyyn liittyvä osaaminen: eläintenpitäjillä tulisi olla esimerkiksi tietoa eläinlajin käyttäytymisestä ja taitoja eläimen käsittelystä. Lisäksi lakiluonnoksessa on mukana uusi vaatimus siitä, että eläin on totutettava käsittelyyn ja pito-olosuhteisiin. Totuttaminen vaikuttaa keskeisesti eläinten hyvinvointiin; esimerkiksi pentujen sosiaalistaminen vaikuttaa niiden hyvinvointiin koko loppuelämän ajan. Kun uuden eläinten hyvinvointilain pohjalta uudistetaan asetuksia, on tärkeää miettiä, mitkä ovat ne kohteluun ja käsittelyyn liittyvät asiat, jotka tulisi huomioida kyseisen eläinlajin kohdalla.

Loppusanat

Eläinsuojeluasiames Saara Kupsala kiitti loppuyhteenvedossaan kaikkia osallistujia ja alustajia. Keskustelussa keskeisimmäksi teemaksi nousi se, että tieto eläinten hyvinvoinnin mukaisista koulutus- ja käsittelymenetelmistä on lisääntynyt valtavasti, ja tärkeä kysymys onkin tämän tiedon jalkauttaminen ja se, miten tieto saavuttaa kaikki eläinten kanssa toimivat tahot. Eläinten hyvän kohtelun edistämiseksi tarvitaan hyvien toimintatapojen kokoamista ja levittämistä, tiedotuksen, valistuksen, koulutuksen ja neuvonnan lisäämistä, ja tässä kaikilla toimijoilla ja niiden välisellä yhteistyöllä on keskeinen merkitys. Asiaa voisi edistää esimerkiksi hankkeistamisen avulla, jolloin tiedotusmateriaaleja voisi tuottaa eri toimijoiden yhteistyöhankkeessa. Voisi olla myös hyvä, että eläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnat ottaisivat vielä tarkempaan käsittelyyn tiedon jalkauttamisen roolin eläinten hyvän kohtelun ja käsittelyn edistämiseksi.